

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ

ВОСПИТАНИЕ
списание за теорија и практика

Штип, 2009

ВОСПИТАНИЕ
списание за теорија и практика
год. 6, број 10
2009 год.

Издавач
Универзитет „Гоце Делчев” - Штип

За издавачот
проф. д-р Саша Митрев

Главен и одговорен уредник
проф. д-р Блаже Китанов

Редакциски одбор
проф. д-р Блаже Китанов
проф. д-р Емилија Петрова - Ѓорѓева
д-р Снежана Јованова - Митковска
м-р Кирил Барбареев
м-р Трајче Стојанов
доц. д-р Соња Петровска

Техничко уредување
Славе Димитров
Благој Михов

Лектор
Даница Гавриловска-Атанасовска

Тираж:
500 примероци

Списанието излегува еднаш годишно

СОДРЖИНА

Проф. д-р Блаже Китанов Невербалната комуникација како интеркултурна комуникација	5
Проф. д-р Микеле де Бени Белешки за комуникацијата	19
Проф. д-р Емилија Петрова - Ѓорѓева Современи тенденции во развојот на интелектуалното воспитание	23
Доц. д-р Виолета Николовска Функционална морфологија	31
Проф. д-р Ленче Милошева Анксиозност и депресивност кај деца и адолесценти	45
Помл. асс. Билјана Стојанова Проф. д-р Ленче Милошева Вредносните ориентации кај адолесцентите	55
Доц. д-р Билјана Ивановска 20 години по паѓањето на Берлинскиот ѕид (1989-2009)	63
Доц. д-р Соња Петровска Теориски пристапи во училишниот менаџмент	65
М-р Татјана Уланска Методи на предавање литература	77
Проф. д-р Снежана Ставрева-Веселиновска Проф. д-р Лилјана Колева-Гудева Стекнување на компетентност на наставникот кој предава предмети од природните науки	101

Доц. д-р Снежана Јованова-Митковска	
Акционите истражувања и нивната примена во педагошката практика	111
М-р Нина Даскаловска	
Ликот на хуманистичкиот наставник	123
Асс. м-р Ирена Китанова	
Блумова таксономија на воспитно-образовните цели	129
М-р Миленко С. Стојник	
Биоритам – предизвик на природата	133
Доц. д-р Јованка Денкова	
Пеперут - симбол на љубовта	141
М-р Владимир Китанов	
Лесново - природна и културна дестинација за развој на руралниот туризам	145
Даница Гавриловска - Атанасовска	
Поетот се раѓа - говорникот се создава	151
Јадранка Тодевска	
Карактеристики и видови на толкување	157
Проф. д-р Фехим Хусовиќ	
Наставни објекти	165

Проф. д-р Микеле де Бени, Италија

БЕЛЕШКИ ЗА КОМУНИКАЦИЈАТА

„Ако ме прашаат која е најчестата причина за крај на некоја врска... би рекол дека причината е егоизмот. Живееме во епоха на нарцисоидност и многумина не научија никогаш или имаат заборавено како да ги слушаат другите“

Р. Стернберг

Правила за вежбање на комуникацијата

Продолжувајќи со проблематиката која се однесува на комуникацијата меѓу брачните партнери, ќе согледаме некои правила за комуникација, потенцирајќи пред сè некои грешки кои треба да се избегнуваат.

Во еден систем, како на пример семејството, различните потсистеми (сопруг – сопруга, татко – мајка, родители – деца, деца – семејство) се меѓусебно поврзани: некоја промена која се случува во еден од нив го условува другиот. Во овој случај, однесувањето на секоја личност - вербално или невербално - влијае или е под влијание на однесувањето на други личности или групи. Не се комуницира само за она што се однесува на надворешната реалност, туку се комуницира и за нашите мисли, грижи, потреби, одобрувања, противречности. Така, често, комуникацијата, во директни или индиректни форми, станува начин на комуникација за тоа како ја доживуваме врската со другиот и како другиот ја доживува истата со нас.

Некои основни карактеристики за комуникацијата

Невозможно е да не се комуницира

Зборовите, молчењето, активноста или пасивноста имаат вредност на пораки кои влијаат на однесувањето на другите, кои не можат а да не одговорат. На овој начин сите комуницираат меѓусебно.

Комуникација на ниво на „содржина“ и на „контакт“

Првото се однесува на она што го соопштуваме, второто се однесува на начинот како комуницираме. Како комуницираме понекогаш е многу поважно од содржината, бидејќи го карактеризира квалитетот на

контактот меѓу личностите. Е како ние да му велиме на другиот: „*Еве како јас те гледам и те проценувам*“. Во овој случај станува збор за метакомуникација, т.е. начин да ги разменуваме нашите ставови не за факти и за проблеми, туку за тоа како го перципираме и доживуваме нашиот контакт со другиот.

„*Подај ми ја водата*“ нема иста комуникативна валентност со „*По – дај ми ја во – да – та!*“, изговорено со заповеднички тон, поглед и гест, кои испраќаат директна порака, со значење – *овде јас наредувам и можам да правам како мене ми одговара*, или пак ако се каже со љубезен тон „*Би сакал ти да ми ја подадеш водата*“.

Секако овде можат да влезат во игра стари системи и начини на комуницирање, кои можат да повлечат серија на недоразбирања, дури и за банални работи. Ние често велиме: „*Се скаравме за банална работа*“. Зошто не сме можеле да се разбереме? Колку се силни нашите предрасуди, затворањето во себе, никогаш неразјаснетите негодувања, неискажаните желби? Како влијаат и на најмал дел од нашите комуникации, на реченица, на збор или на воздишка.

Два вида на комуникација: вербална и невербална

И мимиката, тонот на гласот, молчењето, се форми на комуникација кои го изразуваат начинот на кој перципираме, доживуваме и го интерпретираме контактот со партнерот.

„*Треба да престанеш да ме провоцираш*“ му вели сопругата на сопругот. А тој: „*Но како, кога не отворам уста!*“. И таа му враќа: „*Да, но јас не го поднесувам изразот на твојот поглед и начинот на кој ти не разговараш со мене*“.

Да потсетиме дека многу несогласувања не се раѓаат на ниво на содржина, туку на ниво на контакт (во овој случај како сопругот со своето молчење ја доживува врската во брачниот пар), невербалната комуникација е многу покомплексна и двосмислена за дефинирање отколку вербалната. Вербалниот и невербалниот јазик често се преплетуваат и преклопуваат, понекогаш не се усогласуваат како во погоре споменатиот пример, сопругот и без да зборува ја пренесува својата негативна енергија на сопругата. Станува збор за двосмислени форми на комуникација кои не можат лесно да се интерпретираат, и од кои можат да се родат други грешки и недоразбирања.

Типична и можеби најопшта е т.н. *комуникација со двојна врска*. Станува збор за такви форми на комуникација во кои на вербално ниво се дава некакво тврдење, но на невербално ниво (т.е. со поглед, со тон на гласот) се пренесува различна и противречна порака. Понекогаш сите

комуницираме на овој начин. Сепак, ако оваа комуникација претставува доминантен модел на остварување на контакти со нашиот партнер или со нашите деца, ќе доведе до психолошка конфузија, која порано или подоцна ќе има негативни последици, не само на ниво на комуникација, туку пред сè на ниво на идентитетот на брачниот пар и идентитетот на децата.

Како што забележува психотерапевтот J.Haley, овој вид на комуникација „со двојна врска“ се однесува на некои важни избори кои ги правиме во животот, како на пример бракот. *„Кога еден маж и една жена одлучуваат да ја легализираат нивната врска со брак, свесно влегуваат во проблем кој ќе се појавува во текот на целиот брачен живот: сега кога се во брак, се заедно бидејќи го сакаат тоа или бидејќи мораат?“* (J. Haley, Стратегии на психотерапијата). Во овој случај истовремено станува збор за двојно ниво на комуникација: едно дефинирано *нумеричко*, т.е. очевидно, препознатливо како што е „брачниот договор“ и едно дефинирано *аналогно*, невербално, понекогаш премолчено, не секогаш експлицитно и разјаснето (*заедно се бидејќи го сакаат тоа или бидејќи мораат*).

Меѓусебното и постојано соочување во врска со овој комуникативен јазол е од суштествена важност за квалитетот на животот на брачниот пар. Ако двете комуникативни нивоа не се совпаѓаат, јасно е дека и комуникацијата ќе трпи, бидејќи од една страна заедничкиот живот е цврсто потврден од експлицитниот брачен договор, од друга страна истиот се отфрла преку несогласувањето и негрижата да се даде живот на еден реален и *подлабок договор*: на меѓусебниот љубовен договор.

Како последица на ова, колку повеќе партнерите ќе се соочуваат и ќе разговараат за овие длабоки нивоа, кои лесно не се изразуваат, но кои се неопходни за брачниот живот, толку повеќе и нивната комуникативна способност ќе извлекува полза во смисла на транспарентност и интимност.